

Uz prijevod djela Matije Vlačića Ilirika *Spis protiv papina primata*

Jedno od najvažnijih pitanja tijekom dvadeset stoljeća povijesti Crkve bilo je pitanje autoriteta. Tijekom srednjeg vijeka vodile su se žučne rasprave i bespoštedne borbe za autoritet u Crkvi. Tri su stajališta bila suprotstavljena, a svako je od njih imalo svoje pobornike i podupiratelje. Koncilijaristi su smatrali da vrhovni autoritet u Crkvi može imati jedino sveopći koncil. Kurijalisti su se snažno borili da vrhovni autoritet u Crkvi bude u Rimskoj kuriji na čelu s papom. Pri tomu su koristili sva moguća teološka, politička, pravna i druga sredstva kako bi dokazali da papinska vlast i autoritet potječu izravno od Isusa Krista te time učvrstili moć i autoritet pape. Reformatori u šesnaestom stoljeću, kao i brojni propovjednici Evanđelja u stoljećima prije njih, naglašavali su pak da je Riječ Božja jedini i vrhovni autoritet u Crkvi.

Uz snažno naglašavanje autoriteta Svetog pisma reformatori su nastojali osporiti autoritet i primat pape te time ojačati protestantske crkve utemeljene u vrijeme reformacije i obesnažiti Rimokatoličku crkvu na čelu s papom. U tome je nastojanju Vlačić kao autor i urednik izdao niz djela, među kojima je i *Scriptum contra primatvm Papae, ante annos 100 compositum. Item, M. Fl. Ill. de eadem materia* [*Spis protiv papina primata, sastavljen prije 100 godina. Također, (dopri nos) Matije Vlačića Ilirika o istoj materiji*]. To je djelo Vlačić objavio prvi put 1550., a zatim i 1551. godine.

U *Spisu protiv papina primata* Vlačić biblijskim, teološkim i povijesnim argumentima dokazuje da papinstvo nije ustanovio Krist te da papa nema primat nad ostalim biskupima. U djelu je Vlačić objavio i dva spisa protiv naučavanja vlasti i bezbožne papine tiranije. U drugom se spisu, napisanom u vrijeme Bazelskog sabora (1431-1449), ukratko i argumentirano dokazuje na temelju Svetog pisma da papa nema primat nad ostalim biskupima, a zatim se povijesnim dokazima ukazuje na koji je način papa kao Antikrist osvojio primat. Dokazuje se da Petar nije imao primat – a ako ga je i imao, ne treba ga zato imati papa. Također obrazlaže da nije korisno bilo kojeg čovjeka, ma kako bio pobožan, postaviti na čelo cijeloj Kristovoj Crkvi.

Spis protiv papina primata za prijevod je odabrao Damir Gal, diplomirani učitelj i teolog, kao dio poslijediplomskog istraživačkog projekta. Preveo ga je Dubravko Furlan, profesor latinskoga jezika, s izvornika koji se nalazi u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Stanko Jambreč

SCRIPTVM
CONTRA PRIMATVM PAPAE,
ante annos 100. compositum.

Item, Matthiæ Flaciĭ Illyrici de
eadem materia.

Apoca. 18.

Cecidit, cecidit Babylon magna,
Quia de uino iræ scortationis eius bibe-
runt omnes gentes. Et reges terræ cum
illa scortati sunt, & mercatores terræ de
uirtute deliciarū eius diuites facti sunt.
Et audiui uocem de cœlo dicentem.
Exite de illa Populus meus, ne partici-
pes sitis delictorū eius, & de plagis eius
non accipiatis. Quoniam peruenerunt
peccata eius usq; ad cœlum & recorda-
tus est Deus iniquitatam eius. Reddite
ei, sicut ipsa reddidit uobis.

Naslovnica djela *Spis protiv papinoga primata* iz 1550. godine

SPIS

PROTIV PAPINA PRIMATA,

sastavljen prije 100 godina.

Također, (doprinos) Matije Vlačića Ilirika o
istoj materiji.

Otk 18, 2-6

(Prijevod prema jeruzalemskoj Bibliji)

Pade, pade Babilon veliki - Bludnica - ... jer se gnjevnim vinom bluda njezina opiše narodi; s njom su bludničili svi kraljevi zemaljski, a trgovci se zemaljski obogatiše od silna raskošja njezina.

Začujem i drugi glas s neba: "Izađite iz nje, narode moj, da vas ne zades zla njezina te ne budete suzajedničari grijeha njezinih! Jer njezini grijesi do neba dopriješe i spomenu se Bog zločina njezinih.

Vratite joj milo za drago, naplatite joj dvostruko po djelima!"

OMNIA LATINA SCRIPTA

Matthiæ Flacij Illyrici, hætenus spar-
sim contra Adiaphoricas fraudes &
errores ædita, & quædam pri-
us non excusa, catalogum
uerfa pagina indi-
cabit.

Omnia correctæ & auctæ.

Regula generalis de Adi- aphoris.

Omnes cæremoniæ & ritus, quantum
uis sua natura indifferentes, desinunt esse
Adiaphora, cum accedit coactio, opinio cul-
tus & necessitatis, abnegatio, scandalum,
manifesta occasio impletatis, & cum quo-
cunq; demum modo non ædificant, sed de-
struunt Ecclesiam, ac Deum contumelia af-
ficiunt. Omnia hæc mala insunt præsentibus
mutationibus, præterquam, quod
quædam simpliciter sua natu-
ra impia sunt.

Početna stranica djela *Spis protiv papina primata*

SVI LATINSKI SPISI

Matije Vlačića Ilirika, izdani upravo
na različite načine protiv ravno-
dušnih laži i zabluda i neki
koji prije nisu nastali,
a sljedeća stranica
će ukazati na
katalog.

Sve je ispravljeno i umnoženo.

Opće pravilo o adiafori.

Sve ceremonije i obredi, ma kako snagom svoje prirode bili nepristrani, prestaju biti adiafora (ravnodušje, ni štetno ni korisno, op. ur.), kad nastupa ubiranje prihoda, dobar glas štovanja i nužnosti, poricanje, sablazan, očita prilika bezbožnosti i kada napokon na svaki način ne izgrađuju Crkvu već ju ruše te kad hule na Boga. Sva ova zla nalaze svoje mjesto u dotičnim promjenama, a osim toga to više što su neke od njih jednostavno po svojoj prirodi bezbožne.

ILLVSTRIS

SIMO PRINCIPI, MAGNIFICO Domino Petro Petrović, perpetuo comiti Themesvariensi, inferiorum partium regni Hungariæ locumtenenti, suo Domino clementissimo S. Matth. Fla. Illyricus,

MAGNIFICE DOMINE & Princeps illustrissime, audiui tuam pietatem ac erga ueram religionem studium & beneficentiam plurimū prædicari, eoq; te paulo liberius, quanquam ignotus, cum hoc nostro Theologico leuidensiq; munusculo adire ac salutare ausus sum.

Est sane per exiguum, si uel operis magnitudinem, uel etiā huiusmodi rerum hoc tempore summam copiam spectes. Maximū uero est, si uel auctoris, qui nobis harum rerum largam nunc copiam suppeditat uoluntatem iudiciumq; respicias, uel etiam fructum, qui inde prouenit, consideres.

Nam sicut deus, cum uehementissime

A 2

sime

Naslovnica Vlačičeve posvete djela Petru Petroviću

PRESVIJETLOM UZVIŠENOM VLADARU
Gospodinu Petru Petroviću, stalnom namjesniku u Temišvaru,
koji posjeduje mjesto doljnega ugarskog kraljevstva,
svome najmilostivijem Gospodaru,
Matija Vlačić Ilirik.

UZVIŠENI GOSPODINE i presvijetli predstojniče, čuo sam za tvoju pobožnost kao i nastojanje prema istinskoj vjeri te tvoju sklonost prema mnogom propovijedanju pa sam se stoga usudio, malo slobodnije iako nepoznat, obratiti ti se i pozdraviti te ovim našim teološkim i neznatnim djelcem.

Nekako je premalo, ako promatraš ili veličinu djela ili također, u ovo vrijeme, veliko obilje takvih pojava. No previše je ako se obazreš na volju i sud autora koji nam sada pruža podašno obilje ovakvih pojava, ili također ako razmotriš plod, koji odatle proizlazi.

Naime kad se Bog silno ljuti i prijeti, ne prijeti i ne kažnjava nijednom kaznom doli glađu i žeđu riječi Božje (Am 8; 2 Sol; Dn 2). Isto tako, kada želi ukazati na najveću naklonost, obećava da će dati svoj zakon u naša srca, da će izliti svoga Duha nad Crkvu, tako da će također i najmanji ljudi propovijedati i imati viđenja te da će spoznaja Boga jednako ispuniti sve, kao što more oplakuje zemlju. Budući, dakle, da se ovo, što doprinosi prosvjetljenju naše vjere, nama dodjeljuje po najvećoj i izvrsnoj Božjoj volji, kao i po najmilosnijem njegovom naumu te iz najdobrohotnije Božje ruke, mi bismo to trebali prihvatiti barem u onoj mjeri u kojoj nepobožni svijet, istovjetan onom Ezopovom pijetlu, takve stvari prezire i ne cijeni, kao da su najprostije.

Što više da kažem o mnogim i bezmjernim dobrima koja proizlaze iz pobožnih spisa, napisanih na ovaj način. Znam uistinu da bezbožnici sve nevolje ovoga svijeta pripisuju jadnome Kristu i njegovu Evanđelju, radi nagrđena lica njihova Oca. Ahab ne dvoji ovaj najteži zločin navaliti na leđa Iliji, zato što je uznemirio Izrael, kad je istinski prorok idolopoklonskog tiranina pobio u laži, zajedno s njegovim svećenicima i pokazao im da sva zla dolaze od njihovih idolopoklonstva.

Tako se i bezbožni svećenici i pontifici ne bojahu optužiti Krista i apostole zbog nesloge, nemira te napokon bezbožnosti čitavoga naroda. Isto tako su poslile i Rimljani besramno pripisivali kršćanstvu uzroke sviju nevolja. Tako su i naši papisti protiv svoje savjesti bogohulno pridavali sva zla protiv nedužnoga i spasonosnoga glasa Evanđelja. Usuđuju se nevolje istočne Europe pripisati pro-

povijedanju Evanđelja iako su se one pojavile i ponajviše započele prije uspostave nauka Evanđelja. Sada se usuđuju istome razlogu predbaciti i građanske njemačke ratove iako znaju da su evangelići taj rat strpljivo podnosili trideset godina i da je bio uvijek zasluga politike i da su ga nametnuli političari.

Ono zbog čega vas preklinjem je sljedeće, što bih već nazvao đavoljim dobitkom. Crkve su već odavno žarko molile za čistu spoznaju i uzroke naše vjere i slobodu okupljanja, a to su kraljevi i protivnici sviju redova tako ozbiljno obećali: Toliko puta su to namjeravali, a nikada se nisu usudili učiniti. Stoga razlog onoga za što preklinjem, ne može biti nijedan drugi doli da laž bježi od svijetla kao od smrti. Napokon sakupili su jednom neku četvu razbojnika, koji kad bi bili poštenu, i kad bi nam dopustili slobodni sabor ili nam ga htjeli odrediti, time bi samo jednostavno pokazali da svoje pravo, uistinu ne izvršavaju samo radi najviših vladara. No ovo još nije bilo dovoljno, naravno, takvi suci, koji ujedno bijahu i tužitelji i suci i koji su ponad običaja vjere osnovali mnoge Crkve, u isto su vrijeme u nas uperili oružje i tako oružjem uništili cijelu stvar, osudivši nas prestrašene bez nas samih, kako to kaže grčka riječ *ερημην*¹.

Ipak, da ne bi uspio zločinački pothvat bezbožnika, Bog je, poslavši duha obraćenja za vrijeme središnjih zbivanja, kao što 58. psalam opominje bezbožnike, zamrsio račune njihovih zločinačkih namjera. Uistinu neki lažni, no ipak neumorni, začeli su nove spletku. Kad su, naime, uvidjeli da je njihovo nastojanje upravo zlo, i da ne mogu učiniti ono što žele radi štetnosti našega sabora, smatrali su da im valja upotrijebiti prijevaru i primijeniti silu. Zato su im nakon okupljanja triju ili četiriju namjesnika i priredivši neke igre, složili haljinu kao da je sašivena od ukrasa Antikristove bezbožnosti. Odredili su da ga svi moraju držati svetim i neoskvrnjenim i da ga moraju cijeliti², sve dok oni ne dopuste slobodu okupljanja, što se naravno neće dogoditi. One, koji ovo neće htjeti učiniti, stići će osveta nemilosrdnoga rata.

Odavde neka svaki čovjek zdrave pameti prosudi, kakva je uistinu papistička vjera, koja u tolikoj mjeri napušta svjetlo i slobodnu spoznaju. Isto tako kakvim su duhom vođeni papiste. Oni naime, koji protiv svih ljudskih i božanskih prava, protiv vlastitih obećanja, preziru mnoge Crkve i njihovu vjeru, a da je još nisu pravo spoznali i namjeravaju uništiti prijevarom većom od Neronove okrutnosti. Čak Tatai i Skiti razmišljaju o kršćanima i Evanđelju Isusa Krista, te postupaju jedva surovije od ovih najkršćanskijih i najkatoličkijih tirana. Pogledajmo još i ovo: nekoć su pogani idolopoklonici progonili kršćane daleko manje nemilosrd-

1 *Ἐρημην* (naime *δικην*) *κατηγορεῖν* (*Erēmēn dikēn katēgorein*) tužitelj biti, gdje se nitko ne brani, nenazočnoga tužiti; v. SENC, *Grčko hrvatski rječnik*, reprint 1988, Zagreb, Naprijed, str. 850.

2 Napomena prevodioca: Ovo je aluzija na zlatno tele koje su Izraelci častili u pustinji.

nije, nego sveti judejski narod, a osobito njegovi glavari i svećenici. Isto tako, u ovo vrijeme, Evanđelje Isusa Krista uistinu uživa veću važnost kod samih Turaka, nego kod mnogih poglavara (koji se upravo nazivaju kršćanima), a od svih se najteže može podnositi onaj presveti i najčišći zbor duhovnjaka, redovnika, kanonika, biskupa i kardinala kojima predsjeda Antikrist.

Tako je Krist doduše došao k svojim, a njegovi ga daleko slabije primiše nego tuđinci.

No, zašto ja pred tvojim Veličanstvom spominjem laži i okrutnost bezbožnika, kojima su oduvijek mučili Crkvu te ju još i danas muče, kad je svima poznato i svi se valjano slažu u tome da će sotona te svoje osobite snage protiv Evanđelja i pobožnika primjenjivati, bez popuštanja, po svojim sinovima sve do posljednjega suda?

Iako dakle bezbožnici ne prestaju iskrivljavati spasonosni glas Evanđelja svojim mrskim, najlažljivijim pretvaranjima, ipak se uistinu zna da on (glas) ljudskome rodu pruža neizmjerne dobročinstva. Osim toga naime, preporuča čestitost po ukidanju duhovnih običaja Sodome i Gomore, sve duše podlaže upraviteljima, časti sveukupni poredak života, ne grabi za se moći kršćana, a krijepi sveukupno korisno nastojanje života kao i obrazovanost, (svemu tome se protivi papinstvo) također ukazuje na istinski put vječnoga spasenja, poučava nas kako uistinu možemo po zakonu spoznati svoje grijeha i bijedu. Isto tako nam pokazuje, po učenju Evanđelja, da se moramo s pouzdanjem, molitvom i vjerom uzdići k Prijestolju milosti po Kristu, a ondje izmoliti oprostjenje grijeha, vječni život i oslobođenje od svih zala. Imamo doista obećanje da što god budemo od Oca tražili u Kristovo ime, od njega ćemo, bez sumnje, primiti.

Kako bih uistinu već jednom dovršio naš razgovor, još ću ukratko spomenuti što sadrži ova knjižica koju šaljem Tvojem Veličanstvu: U njoj su dva spisa protiv naučavanja vlasti i bezbožne papine tiranije: Posljednji je napisan u vrijeme Bazelskog sabora, naime prije stotinu godina. U njemu se ukratko, razložno i učeno, najprije po Svetom pismu dokazuje da papa nema primat nad ostalim biskupima, zatim se na temelju povijesti pokazuje na koji je način Antikrist osvojio utvrdu ove tiranije. Doista, u našem prvom sažetku dokazuju se tri činjenice, od kojih je prva da Petar nije imao primat. Druga, ako ga je i imao, ne treba ga zato imati papa. Naposljetku, da nije korisno bilo kojeg čovjeka, ma kako bio pobožan, postaviti na čelo cijeloj Kristovoj Crkvi.

U ovo vrijeme nije ni bilo rasprava ni beskorisnih raspri o papinoj vlasti, kako smatraju neki umjereni i blagi (kako se već nazivaju) ljudi. Ako naime dopustimo da je papa glava Crkve, da ima pravo vezanja i odriješivanja prema mišljenju, da ga nitko ne treba pitati: "Što radiš?", da je bezgrešan itd., tko će se tada, molim, oduprijeti, da ga ubuduće slijedi; to, dakle, treba čut.

Zato sam ove spise odlučio posvetiti Tvome Veličanstvu, najblaži vladaru,

jer sam shvatio (kao što prije rekoh) da si ti jako sklon pravoj pobožnosti. Zaista držim da je osobita dužnost dobrog vladara da Kristu otvori vrata svoga carstva, da ne viče i bijesni zajedno s ostatkom svijeta protiv Gospodina i njegova Krista, nego da se daje poučiti i da se preda Kralju. Ima doista takvih junaka koji su nadaleko najdostojniji obilnih pohvala, no kako za svoje vrline na ovome zločinačkom svijetu ne primaju dostojnu nagradu, to je osobiti razlog da se suobličje rassetome Kristu kako bi u drugome životu s njime kraljevali i slavili pobjedu.

Nastavi dakle, ti Presvijetli vladaru, postojano ispovijedati poznatu istinu Kristova Evandjelja protiv mahnitavanja i bezboštava Antikrista i njegovih duhovnika, ne samo, kao što kaže onaj kod Homera: "da te tko...!", nego mnogo više da ti Krist u posljednji dan kaže: "Dođi blagoslovljeni Oca moga u kraljevstvo nebesko, jer si me dobrostivo prihvatio dok su me moji sljedbenici proroci i oni koji su me slušali pljačkali, zatvorili me, na mnogo načina mučili i progonili".

Neka Gospodin Isus upravlja svojim Svetim Duhom tvoju blagost na mene i sve svoje. Amen. Dobro mi u Gospodinu budi pozdravljen.

U Magdeburgu, 1. ožujka 1550.

PRIJE 1130. GODINA ODRŽAN JE sabor u Kartagi, na kojem je sudjelovalo dvjesto sedamnaest biskupa te je među ostalima bio i Augustin. Od te sinode papa je po poslanicima i pismima tražio da se svećenici odande mogu pozvati na njega, tako da sam može onamo poslati svećenika sa strane koji bi saznao sve o raspravama i njemu to dojavio. Na taj je način htio za sebe pribaviti posvemašnju jurisdikciju nad afričkim Crkvama. Kako bi dokazao da mu to pravo pripada, utvrdio je da je tako odlučeno na nicejskoj sinodi. Tako je lažima počinio zločin.

Na takav zahtjev najprije je odgovorila afrička sinoda, kako zbog nekih drugih razloga, a i zbog toga što se ništa sličnoga nije moglo pročitati u korištenima rukopisima dekreta nicejske sinode. Zbog toga su zatražili da se to razjasni i u tu svrhu su naručili autentične rukopise iz Konstantinopola, Antiohije i Aleksandrije. Kada su odande doneseni rukopisi, otkrivena je i spriječena papina prijevara. Radi toga u kasnijem odgovoru, smjernim i važnim pismom, u potpunosti su zanijekali papin zahtjev, te su potvrdili da ništa takvoga, što on citira, nisu pronašli u autentičnim izvornicima, niti da je pravedno da se druge Crkve podlože papi jer je Krist i u njima prisutan svojom milošću. No ovdje ću koristiti mjesto iz sinodalnog pisma:

“Nicejski dekreti su klerike nižega staleža, bilo same biskupe, što je vrlo očito, podložili njihovim metropolitima. Naime, vrlo razborito i s pravom su uvidjeli da sve dužnosti treba obavljati na onome mjestu gdje su i nastale. Svakoj pokrajini obećana je milost Duha Svetoga, a tu je pravednost Krist osigurao, zauvijek obećao svećenicima razboritom providnošću. Ponajviše zato što je svakoj pojedinoj dozvoljeno da se, dođe li do kakve sudske istrage, pozove na odvjetništvo vlastite pokrajine ili na opće odvjetništvo. Osim ako tko vjeruje da bilo tko (razumije se i papa) iskušavanjem može nadahnuti našega Boga za pravednost i da može zanijekati značenje bezbrojnih svećenika okupljenih na koncilu. Ili, kako da shvatimo presudu donesenu preko mora, kod koje nisu mogli biti prisutni nužni svjedoci, bilo zbog slabosti tipične za starost, bilo zbog mnogih drugih zapreka koje se znaju događati. Doista takvo što, što tvoja svetost šalje, nismo našli da je određeno sa strane sinodalnih otaca. Jer ono što ste prije odande prenijeli, kao i djelomično autentične spise nicejskoj sabora, po istom našem biskupu Faustinu, na još važnijim saborima, koje je prihvatio sveti Ćiril, naš biskup aleksandrijske Crkve, i Atik, konstantinopolski predstojnik, to je također prenijeto nama prije toga po biskupu Inocentu i podđakonu Marcelu, u častan spomen na vašeg predstojnika Bonifacija i u svemu tome nismo mogli otkriti nešto slično. Stoga nemojte poslati izvršitelje da istražuju. Nemojte dopustiti kako bi se činilo da čađu ovoga svijeta uvodimo u Crkvu Kristovu, koja unaprijed daje svjetlost jednostavnosti i dan poniznosti onima koji žele Boga gledati.”

Skorašnja sinoda

Velikim zločinom, ne bezrazložno, smatra se zločin prijeverare jer se, u kojoj god vrsti svjetovnih parnica, stavlja samo pred jednoga suca. Zamisli si dakle, pobožni čitatelju, kako je sjajna bila prijevera, kad ju je papa, razumije se, Kristov vikar u crkvenim pitanjima, učinio pišući tolikoj sinodi. Tako je jednom laži, svojoj tiraniji htio podložiti tolike mnoge Crkve i biskupe. Zamisli si također, da su prije 1130 god. pape bile tako častohlepni, nepravedni, krivotvoritelji knjiga i sinoda, koliko bi nam, dok je uzastopce rasla njihova zloba, u Crkvu navukli nerazumnosti po svojim dekretima i odlukama bezbožnosti i nepravde, koji lutaju mimo pravde, zatim na stotine različitih strančarenja i bule, i tisuću okultnih djelovanja. Iako je posve maloga ugleda, pobožnici duguju pronađenoj Konstantinovoj darovnici, kao i mnogočemu sličnome, (što je nedvojbeno lažno) iz čega se sada citira ono što su napisali dobri autori, a ide u korist bilo tiranije bilo uspostave pontifikalne bezbožnosti. Takvo je također ono opširno Klementovo pismo Jakovu Pravednom, bratu Gospodinovu, biskupu jeruzalemskom, o Petrovoj smrti i o njegovom postavljanju na njegovo mjesto kao i mnogo toga drugoga, jednako razumnoga. Poznato je međutim iz Platyne i drugih historičara da je Jakov, brat Gospodinov, po nadimku Pravedni, ubijen godinu dana prije početka Neronove vladavine, sedam godina prije Petrove smrti, koji je ubijen četrnaeste godine Neronova carevanja. O, papinstvo, nemalih lažnih spomena! Iste vrste su i apostolski kanoni.

Smatra se također, da su Duh Sveti i Crkva auktor i pronalazač svega toga najvišega, kako to naziva spomenuti koncil, a što je u Crkvu dovukla bezbožna papina prijevera i pokvarenost, po besramnoj ispraznosti naših papista. Među mogućnicima postoji težnja da se papa izabere na svaki način, dok pri tome svaki vladar želi da se izabere onaj koji je najspremniji služiti njegovoj moći i prohtjevima. Napokon, dokle god samo jedna stranka ne pobijedi drugu i tko god napokon bude primio ovu trostruku krunu, bez obzira na bezbožnost i sklonost zlu, ipak neće biti sumnje da je njega, kao dobrog čovjeka, Duh Sveti postavio na čelo Kristove Crkve te da ga je posve obuzeo, tako da više ne može sagriješiti. Naime, prema izreci kanonista, Apostolska Stolica ili prima ili čini svece. Tko ovo ne vjeruje, taj je krivovjernik.

Tako se postupalo upravo više od 1000 godina. Naime, gotovo prije 1200 godina papa Damaz je zadržao papinstvo protiv Ursina ne samo izborima, već i krvavim oružjem. I tako su se ti presveti polubogovi uspinjali na tu Svetu Stolicu, bilo silom, bilo pomoću novca, bilo različitim prijeverama.

Rimski Antikrist je bio namještan, dakle, takvim umijećima i toliko dugo vremena te je napadao jednostavnost Crkve. Stoga nije čudo da je (osobito uz Božju pomoć zbog naših grijeha već prije Daniel prorekao) da je on izabran u Kristovoj Crkvi i da je sebi podložio sama srca sviju, kako bi se činilo da ga je sam Bog vlastitom rukom postavio na tu Stolicu.

Toga Antikrista, koji sjedi u hramu Božjem i ondje prodaje sve što je sveto te na taj način od istoga hrama čini špilju razbojničku, Gospodin Isus sada izbacuje bičem svoje riječi. Budući da ovoga mnogi žele ponovno vratiti, mnogi mu širom otvaraju vrata i prozore, a njegove teške putove čine ravnima, mi trebamo, iako smo slabašna djeca koja još sišu, izbaviti našega kralja Gospodina Isusa Krista, sina Davidova i, slaveći njegovo kraljevstvo sretnim povicima, ovoga paklenog vuka istjerati iz stada Gospodnjega. Gospodin je znao po tepanju dojenčadi povećati i učvrstiti svoju moć. Po takvoj, dakle, slabosti običava najradije rasti i povećavati se njegova jakost. Radi toga sam htio izdati neki stari spis protiv pape, kao i tome dodati neke naše slične argumente.

Naš spis bit će podijeljen na tri djela. U prvome ću uz Kristovu pomoć dokazati da Petar nije imao primat u Crkvi Kristovoj niti ikakvo pravo nad drugim apostolima, a time još mnogo manje vlast mača na zemlji. U drugom djelu ću dokazati da papa nema primat sve kad bi ga Petar bio imao. Naposljetku ću dokazati da je nemoguće i da ne bi bilo korisno da postoji jedan opći biskup.

Da Petar nije imao primat u Crkvi i da nije bio opći crkveni biskup dokazujem ovim sljedećim dokazima:

Prvo, jer je Pavao u poslanici Galaćanima više puta jasno posvjedočio da je on apostol pogana, a Petar Židova i da je njegov apostolat unutar određenih granica. Njegove riječi iz 2. glave su: “Nego naprotiv, vidjevši da mi je povjereno evanđelje za neobrezane, kao Petru za obrezane – jer Onaj koji je bio na djelu po Petrovu apostolstvu među obrezanima, bio je na djelu i po meni među poganima” (Gal 2,7). Ovdje jasno kaže, da je njegov božanski nalog, služba propovijedanja Evanđelja među poganima, a Petrova uistinu među Židovima i da je on apostol pogana, a Petar Židova.

Treba se osvrnuti naposljetku i na onu neodređenu Ivanovu rečenicu i na što se ona odnosi: “Petre, pasi ovce moje!”. Sasvim je sigurno da je Petru bilo nemoguće pasti sve Kristove ovce. Malo poslije “Jakov, Kefa i Ivan za koje se činilo da su stupovi, složili su se sa mnome i Barnabinim sljedbenicima da mi idemo poganima, a da se oni bave apostolatom obrezanika”. Ovo je izmirenje posredovalo da jedan bude apostol Židova, a drugi pogana. Upravo to, na vrlo jasan i nedvojbena način pruža dokaze da Petar nije najviši biskup u cijeloj Crkvi. Naime, da je Krist njega postavio za općeg apostola nad svim narodima, molim vas, kako bi se tada ili on sam ili Pavao usudio zaniijekati tu službu unatoč tako svetog sporazuma.³ No gore je Pavao jasno posvjedočio da su Petru po Božjoj volji određeni ovi opisani ciljevi, tj. da bude apostol obrezanika. Tako iz ovih mjesta kod sv. Pavla opažamo da je Petar po božanskom i ljudskom pravu postavljen kao partikularni,

3 Ovo i cijela priča o konfrontiranosti Petra i Pavla je po svojoj prilici aluzija na prvi crkveni sabor održan pedesetih godina I. st.

a ne opći biskup. Ovo pravo ne čini ovu razliku službi nevaljalom, budući da je katkada u različitim zgodama Pavao djelovao među Židovima, a Petar među poganima. Ovdje naime raspravljamo *de iure* (s pravom), a ne *de facto* (stvarno).

Doista, ako je Petar apostol Židova, a ne pogana, što se nas tiče njegov apostolat, jer smo mi poganski obraćenici. Time papa, ako je njegov nasljednik, ima mnogo manju jurisdikciju nad Crkvama obraćenika s poganstva. Ovome dodaj i to da je Pavao prisutniji u crkvenim pjesmama kao apostol pogana, a ne Petar. Petar dakle, nije imao primat nad svim Crkvama pa papa, koji se smatra njegovim nasljednikom, time ima mnogo manju vlast dvaju mačeva.

Drugo, Krist je nekoliko puta apostolima koji su htjeli biti prvi među ostalima, rekao da ne trebaju vladati i kraljevati. Rekao je naime: "Kraljevi vladaju narodima, a vi nemojte tako." Nije htio da oni vladaju, nego je dapače htio da služe i budu podložni, osobito kad kaže: "Tko želi biti najveći, neka bude najmanji." U tome doista sebe pruža kao primjer, koji je došao na zemlju, ne da mu drugi služe, nego da on služi drugima i to najvećim i najtežim služenjem te je zanijekao da je on postavljen za suca.

Ovoj rečenici ide u prilog i učenje sv. Pavla: 1 Kor 3 i 4 gdje piše da Petar, Pavao i svi apostoli pripadaju Crkvi, a ne da je Crkva njihova te da se ljudi obraćaju Kristu po njihovom propovijedanju. Tako naučava i Petar u 5. glavi Prve poslanice, tj. da ne vladaju, nego da su kao stado. Krist dakle nije postavio Petra gospodarom Crkve i svih kršćana, pa time nipošto nije postavljen niti rimski Antikrist, kojemu su poslušnošću obvezani svi kršćani pod prijetnjom gubitka vječnoga spasenja.

Treće, Petar je bez sumnje, istinski i cjelovito obavljao službu koju mu je Krist bio povjerio. Bio je naime vjeran i dobar Kristov sluga i Kristove ovce je iskreno pasao. Već je poznato da on nije htio vladati apostolima i klerom, već da se izjednačio s ostalim svećenicima i da je u mnogo manjoj mjeri u službi za sebe prisvojio pravo mača u politici nego što to običavaju činiti kraljevi i carevi (kao što i papa to čini), već je radije svim kršćanima naložio da budu podložni svojim vladarima (1 Pt 2).

Ako je dakle Petar cjelovito obavljao svoju službu, i nije za sebe prisvojio vlast nad apostolima niti se domogao političke uprave, nužno slijedi da to ne ulazi u Petrovu službu. To manje taj maskirani (usp. str. 3) Petrov nasljednik ima pravo za sebe tražiti tu prevlast i ugrabiti bilo koje pravo mača poput razbojnika.

Četvrto, ako je Petar imao primat od Krista, upravo se nikada u njemu nije izjednačio Pavao, kako se čini u poslanicama Galaćanima i Korinćanima. Pavao nije imao takvu ambiciju, da naime, umanju dostojanstvo koje je drugome dodijeljeno božanskim putem, kako bi se sam uzdigao.

Peto, papa tvrdi da je radi spasenja nužno vjerovati da on ima vrhovno dostojanstvo nad svim crkvenim i političkim vlastima. Više nije dvojbeno da bi, kad je apostol Pavao naučavao u tako velikoj mjeri o najnižim vrlinama i osobama u

Crkvi, nešto rekao i o papinstvu kad bi to bila nužna stvar za spasenje, kako ju prikazuje Antikrist. Zasigurno bi i nužno nešto rekao i o Petrovom primatu budući da je toliko raspravljao o svome pozivu, zatim o Petrovom i ostalih apostola, samo kad bi tada Petrov primat bio od tolike važnosti.

Šesto, u osmom poglavlju Djela apostolskih napisano je da su apostoli poslali Ivana i Petra u Samariju. Ne šalje niži višega, već obratno. Iz čega slijedi da Petar nije bio gospodar nad ostalim apostolima, nego jednak ostalima, a od čitavog zbora niži. Ne valja niti Ekov sofizam, da senat (vijeće) treba slati izvršnike među sobom. Naime sasvim pouzdano nijedan senat ne šalje svog vladara, kralja ili cara.

Sedmo, treba na umu imati najprije ono što je Krist rekao Petru: ti si Petar stijena itd. (iz čega papisti dokazuju da je Petru dan primat). Iz toga je naime nastala više puta sumnja među apostolima i težnja za primatom, tko će naime na kraju među njima biti prvi, kao što se to vidi u 22. pogl. Lukina evanđelja na posljednjoj večeri. Upravo ta dvojba i rasprava ne bi bila nastala, da je Krist jednom jednoga pretpostavio svima ostalima. K tome, Krist bi im odgovorio da je već jednom ostalima pretpostavio jedino Petra i da ga svi ostali moraju slušati i da se više ne svađaju oko onoga, što je on u potpunosti zaključio.

U stvari on na tome mjestu kod Luke u 22. pogl. odgovara suprotno, da nijedan od njih ne smije biti iznad drugoga, već uistinu da svi moraju spremno služiti uzajamno sebi i svim ostalim kršćanima. No napisat ću i evanđelistove riječi: “U to nastaje među njima prepirka tko bi od njih bio najveći. A on im reče: ‘Kraljevi gospoduju svojim narodima i vlastodršci nazivaju sebe dobrotvorima. Vi nemojte tako! Naprotiv najveći među vama neka bude kao najmlađi; i predstojnik kao poslužitelj. Ta tko je veći? Koji je za stolom ili koji poslužuje? Zar ne onaj koji je za stolom? A ja sam posred vas kao onaj koji poslužuje.’”

Odavde se dakle očito vidi da tada Petru prije muke nije bio dodijeljen primat i da tada Krist uopće nije htio uspostaviti prevlast među apostolima te da je tada u potpunosti uništio tu Antikristovu ambiciju.

Osmo, Krist je učenicima rekao: “Kao što je mene poslao Otac, tako i ja šaljem vas”. Vrlo, vrlo je pouzdano da Krist nije poslan od Oca da ustanovi kraljevstva i vlasti niti da je imao vladarski mač. Zanimljivo je naime da je njegovo kraljevstvo s ovoga svijeta i da je on ovdje postavljen za suca. Stoga niti jedan apostol niti Kristov namjesnik ne smije sebi prisvajati nešto što Otac nije povjerio samome Kristu.

Deveto, što se tiče citata 16. pogl. kod Mateja: “Ti si Petar i na toj ću stijeni” itd. Bez dvojbe vrlo je vjerodostojno tumačenje Pavla, zatim na mnogim mjestima Augustina, Jeronima, Luke o ovome mjestu, a ne manje i Izaije i samoga Petra koji kažu da je stijena Krist. Crkva je izgrađena na Kristu koji je čvrsta stijena, a ne na Petru, koji se poslije Kristova uzdignuća (na križ) pokazao nepouzdanim te domalo u istom 16. pogl. kod Mat. bio nazvan sotonom. Osim Krista svjedočanstvom Duha Svetoga ne može se postaviti neki drugi temelj za izgradnju Crkve. Time što

ti zavodnici svoje Antikriste postavljaju za temelj Crkve umjesto Krista, ne vladaju dobro niti sobom niti svojim domom, a kako bi prema tome mogli pobožno služiti i upravljati Crkvom Božjom? Ovdje ću citirati mjesto kod Luke: "I na toj stijeni, tj. Kristu." I malo poslije iz čega se vidi da se Crkva ne sastoji od ljudi u smislu vlasti ili crkvenog ili građanskog dostojanstva. Poznato je da su mnogi vladari, čak sami pape i neki drugi podložnici bili otpadnici od vjere zato što se Crkva sastoji od onih osoba koje imaju pravu spoznaju, svjedočanstvo vjere i istine. Ono što dalje slijedi na istome mjestu: "tebi ću dati ključeve", Oci ispravno tumače, govor koji je bio upućen Petru, vrijedi i za sve ostale apostole, a iz toga se vidi da se pravo ključeva, ovdje obećano, (vidi Iv 20), jednako daje svim apostolima. To ide upravo u prilog prvoj postavci da Petar nije imao primat nad ostalim apostolima i nad svim Crkvama. U skladu s Božjom voljom dokazat ću da papa nema primat samo zato što ga je eventualno imao Petar. To ću potkrijepiti dokazima.

I. Ako je naime najveću pohvalu i znak odobravanja Petar primio (kod Mt 16), oni su mu bili dodijeljeni radi njegove osobite vjere i njenog ispovijedanja koje je na tom mjestu Petar učinio. No što se to tiče bezbožnog i nečistog pape? Ja doista ne vidim koji bi bio razlog takva nasljedstva. Možda zato što je Petar pogubljen u Rimu, neki zločinci nebulozno vršeci svoju tiraniju i najsramotnije strasti misle da su poput Petra. Pa molim vas lijepo, da li papisti imaju svjedočanstvo božanske riječi da će pontifici biti isto ono što je bio Petar?

II. Nije posve sigurno da je Petar bio u Rimu. Naime kao što papisti pišu, Petar je u Rimu naučavao oko 25 godina, u Jeruzalemu oko 18, isto tako u Pontu je bio, kao što neki pripovijedaju, 5 godina i u Antiohiji. K tome, lažno je mišljenje da je napisao svoju poslanicu kad je bio u Babilonu. Iz toga slijedi da je živio iza Neronove smrti, a priča se da ga je on dao pogubiti. Smatra se da se to očito protivi onome što govore papisti da je Petar nakon 18 godina putovao iz Rima na koncil u Jeruzalem, kako piše Pavao u poslanici Galaćanima 2: da su tada naime pruživši si ruke, među sobom utvrdili da će Petar propovijedati Židovima, a Pavao poganima. Kako bi se Petar usudio prekršiti taj sveti savez i vezati se uz židovsko slušateljstvo, kad je znao da bi radije trebao u Rimu obraćati pogane?

III. Pa ipak poznato je da je naučavao u Rimu i po tom mjestu bi trebala vrijediti sukcesija, a zašto on koji predsjedava u Jeruzalemu gdje je i Krist naučavao, nema jednake ovlasti kao Krist? Ili zašto nije bio Petrov nasljednik (misli se na Pavla) kad je poznato da je Petar ondje dugo naučavao? Zašto isto tako antiohijski patrijarh nema Petrove ovlasti kad je Petar ondje također propovijedao više godina, a stari to mjesto nazivaju apostolskom stolicom? Zašto se isto tako nijedan pontski ili babilonski biskup ne naziva njegovim nasljednikom jer je i na tim mjestima propovijedao? Doista ne vidim koji bi bio razlog da papa bude njegov nasljednik radije nego koji od navedenih biskupa ili patrijarha?

IV. Doista nigdje u pismima ne obećava se takvo pravo, bilo takva slava Pe-

trovim sljedbenicima. Krist je doista rekao da je molio za Petra, no ne kaže da moli za pape, da ne posustane njihova vjera, čiji život upućuje u najmanju ruku na epikurejce koji su također vjerovali u boga, vječni život i uskrsnuće. Bog pruža Mojsiju osobito svjedočanstvo koje je vjerno u čitavoj kući Gospodnjoj, pa zar su i njegovi nasljednici bili njemu slični i radi toga trebali narodu izdati zakone svetih? Samuel i Daniel su veliki muževi i Bog ih je obdario velikim častima. No njihovi sljedbenici njima nipošto nisu bili slični. Duh puše tamo gdje želi, to je Bog objavio pastirima, ribarima i svome malom i prezrenom stadu, a ne vrhovnim upraviteljima, svećenicima i ravnateljima.

V. Prvi Oci nisu htjeli dati primat nijednom biskupu, kao što je vidljivo iz gornjeg citata afričke sinode. Po tome se na najjasniji način vidi da je nova laž tvrdnja da papa ima primat po božanskom pravu, a kad je papa od afričke sinode tražio odobrenje, bez sumnje tada je citirao ljudsko, a ne božansko pravo. Upravo naime da se nadao kako može dobiti takvo dostojanstvo na temelju božanskog prava, onda bi radije citirao božansko, a ne ljudsko (civilno) pravo. Isto tako je i nicejska sinoda odredila da rimski biskup ima jurisdikciju samo nad gradskom Crkvom, a drugi biskupi nad svojim Crkvama. Jeronim kaže Evagriju, da svi biskupi imaju jednaku vlast, vidi njegovo pismo Evagriju. Jednako tako papa Grgur u Registru opširno raspravlja o tome da nitko ne mora biti opći biskup. On ovaj naslov napada velikim grdnjama i kaže da je to nešto novo, glupo, oholo, izopačeno, pokvareno, svjetovno te jednako tako kaže da osjeća da to nijeće vjeru. Kaže nadalje da bi taj čin, tj. kad bi se tko htio postaviti nad ostale biskupe, bio vrlo sličan djelovanju đavla koji nije bio zadovoljan biti jednak ostalim anđelima, te tu usporedbu obilno donosi u mnogim pismima. Češće ponavlja, da se to protivi Evanđelju i svim kanonima. Nijeće da je ikada posegnuo za i prisvojio ovlasti svojih prethodnika ili drugih biskupa i tvrdi da će onaj, koji to ime bude prisvojio, biti preteča Antikristov. Augustin također u 3. knjizi protiv donatista pod naslovom: "De baptismo" (Krštenje) u 3. glavi citira ove Ciprijanove riječi: "Neka se nitko od nas ne drži biskupom nad biskupima i prema tiranijskom običaju prisili svoje kolege da mu se nužno pokoravaju." No radi kratkoće neću mnogo citirati iz svjedočanstava Otaca i koncila. Po njima se može lako opaziti da rimski biskup od davnine još nije zauzeo tvrđavu svoje tiranije iako ju drži na veliku štetu Crkve.

VI. Crkva Kristova je na široko i na daleko rasprostranjena na zemlji, no upravo nije podložna papi. Dapače, ne sumnjam da postoji Crkva na onim mjestima gdje se ne zna za Antikrista, tu nevolju našega svijeta. Zašto doista sve do današnjih dana za papu nisu čule grčke, azijske, ruske, moskovske i druge njima slične Crkve? Zar zbog toga što papi ne ljube noge, nisu Kristove Crkve. Ne smatram da bi sami papisti i lažni proroci bili tako goropadni i besramni te bi se usudili takvo što tvrditi.

VII. Ako je Petar, nedugo nakon što je čuo: "Ti si stijena", iz čega papisti izvo-

de da je postavljen za najvećega, bio nazvan od Gospodina sotonom, samo zato što je prijateljski Kristu savjetovao nešto njega nedostojno, koliko su više pape, koji su u najvećoj mjeri trebali održavati Petrovo pravo, a ipak su zanijekali da njemu pripada, pred Bogom postali sotone. Oni su naime već prije 1000 godina počinili tolike zločine i tako strašna idolopoklonstva i to bilo da su ih snovali bilo da su ih sa sigurnošću potvrđivali, te povrh toga tako mahnito slijede i ustraju u narušavanju poznate čistoće Kristove vjere i istine.

Pape postupaju već kroz 1000 godina upravo na taj način da su se pretvorili zbog svojih idolopoklonstava i bezbožnosti u đavle, makar su prije posjedovali pravo samih anđela. Sam Bog je odbacio ustanovu svećenstva, a izabrani narod udaljio je od lažnog nauka, pa zar bi onda ljubio kao svoje sinove ove svećenike izopačene vlastitom nerazboritošću, onečišćene tako sramotnim hulama, počinitelje tako strašnih idolopoklonstava, tako okrutne zatiratelje nebeske istine?

Ovome dodaj sve ono čime se u ovo vrijeme vrlo stvarno dokazuje da je papa Antikrist, ono što je tada dokazao Luther i drugi učeni ljudi, a i ono što sam ja nekoć ukratko napisao u knjizi u najmanjim zabilježkama. Ako je dakle papa Antikrist, tada nužno slijedi da nije Kristov nasljednik, niti da mora biti na čelu Crkve niti mu se itko smije pobožno pokoravati.

VIII. K tome pape se ne izabiru po obredu zato da Rimljani ne bi mogli pontificima oduzeti njihova prava. Naime, zar da šutim o tome da je najstariji i opće prihvaćeni običaj bio, što se spominje u Dj 9. pogl. da kad narod i kler javnim izborima izabire biskupe pa tako i rimskog, njih potvrđuje car. No sve je to ukinuto i promijenjeno te sada jedino kardinali izabiru onoga koga žele. Upozoravam da je jedina razlika u 2. kanonu. Ako bi koji papa bio izabran bilo mitom, bilo ljudskom pristranošću, njega ne treba smatrati apostolskim nego apostatskim (otpadničkim). Poznato je pak iz povijesti i običaja čitave rimske kurije, da pape nisu bili birani kroz mnoga stoljeća zbog njihova zapažena obrazovanja, valjanosti i pobožnosti, već jedino na temelju mita, ljudske pristranosti, prijevara ili po pokvarenosti. O veličini Antikrista već se duže vremena može reći ono što je već prije za nekog bilo rečeno: "Ušao je kao lisica, kraljevao kao lav, a umro je kao pas." Ima dakle i bilo je takvih rimskih vukova, koji već dugo vrijeme nisu rimski biskupi, još manje Petrovi, već su pravi otpadnici i antikristi.

Upravo sam uz Kristovu pomoć dokazao da Petar nije imao primat nad apostolima i svim Crkvama niti da ga nema papa, sve da ga je Petar i imao. Zatim ću nekim dokazima dokazati da ne dolikuje jednom čovjeku biti na čelu cijele Crkve, i to nedoličnu čovjeku.

Najprije jer je Crkva, kao što je poznato, proširena po cijelom svijetu i prema tome njen glas se razliježe sve do kraja svijeta. Nemoguće je naime da jedan čovjek (sve kad bi talentima nadvisivao Petra ili Pavla) zna za sve parnice, zadjevice, zasjede, raskole i krivovjerja koja nastaju u svim predjelima svijeta. Pa molim

vas lijepo, kako bi, ako uzmemo u obzir samo pismo i odgovor na njega, mogao doprijeti npr. od kraja Indije do Rima zbog tolikih mora i zemalja, udaljenosti te opasnosti koje prijete na vodi, olujama, zvijeri i razbojnika.

Također bi bilo nemoguće da on prosudi toliku težinu različitosti i veličine dužnosti. Isto tako bi bilo nemoguće da dokraja ispita gore navedene stvari. Potpuno bi nemoguće bilo dostaviti pisma iz svih zemalja na jedno mjesto, da ne kažem dostaviti ih pravovremeno. Ista poteškoća pokazuje se i u otpisivanju ili odašiljanju odgovora.

Papa ne upravlja odveć velikim djelom svijeta pa ipak koliko mnogo ima parnica, koje nisu potpuno ili dovoljno točno riješene (raspravljene) jer ili jedna stranka nije mogla dopratiti u Rim drugu koja je pozvana na raspravu ili se nije mogla imati dovoljna spoznaja (sigurnost) o obavezama i činjenicama dotičnih krajeva zbog tako udaljenih mjesta na kojima je nastao uzrok razmirica. Oci s pravom opominju u početnom tekstu koncila da se ne mogu u Rim dovoditi svjedoci s tako udaljenih mjesta zbog različitih okolnosti.

K tome također ako udaljenost ništa ne doprinosi poteškoći, ipak jedan čovjek se ne može nositi s tolikom brojem vrlo velikih dužnosti. Sve kad bi dopustili da papisti u tome imaju pravo, da papa može sve procesuirati, to bi bilo pravo nebesko proročište. Zbog toga pape u današnje vrijeme, toliko uživaju u nasladama, a dužnosti povjeravaju Arpinjanima onim bludnicama. Oni (kao što je iskustvo poučavalo i poučava sve nevoljnike i jadnike) teže samo jednome, tj. da što više toga ugrabe i da mogu opljačkati i osiromašiti svijet.

II. Nemoguće je da tolika vlast i moć ne pokvari i uzoholi čovjeka, ma kako on bio pobožan što pokazuju primjeri Davida koji je bio čovjek po srcu Božjemu, kao i Salomona, Božjeg miljenika i najmudrijeg čovjeka među smrtnicima. Zašto Salomon molbama od sebe odvraća vojsku, rekao bi tko da se ne osili, a ja ću reći, tko je Gospodar? Zbog toga razloga Bog je htio da političari i vladari njegovog naroda ne povećavaju vojsku i moć pa je na mnogim mjestima zabranio da ne umnožavaju broj konja, kola i novca.

No nije nužno da mi u velikoj mjeri predviđamo da bi budući pape bili oholi, kad bi po Božjoj volji bili postavljeni na čelo čitavome svijetu. Oni su sami naime nama već lijepo pokazali umijeće svojih pothvata, kad su doista vladali tek u pojedinim dijelovima svijeta. Najprije uistinu kad su uvidjeli da se lakše mogu okoristiti i razviti uz pomoć glupe pobožnosti i praznovjerja kraljeva i naroda pa su počeli svoj boljitak lažno zahtijevati zlim umijećima, tj. nepravednim dekretima, bezbožnim štovanjima oprosta, kostiju i odjeća⁴ kao i podjeljivanjem različitih naslova i povlastica.

Zatim kad su vidjeli da to uspijeva, postali su tako oholi da se nisu bojali

4 Ovdje autor misli najvjerojatnije na relikvije svetaca!

izopćiti bilo kojega kralja, koji bi im se u bilo čemu usudio s pravom usprotiviti, te ih na temelju poslušnosti podložnika lišiti obveze prema prisezi. Na taj su način pokrenuli bezbrojne građanske ratove među kršćanima, te su zemlju uprljali krvlju kršćana.

Napokon njihova đavolska oholost napredovala je sve dotle da su se usudili poništiti Kristove zapovijedi te natjerati kraljeve i careve da prisežu na njihovu riječ i da njima, zbog nečuvane oholosti, ljube noge htijući im tako stati na vrat. Vidimo da su pape potpuno zanemarivši brigu za evandeoski nauk svu skrb prebacili na svjetovno i da su zaokupljeni jedino mišlju kako bi povećali vlast, moć i dostojanstvo. Zbog toga je potpuno nemoguće da jedan čovjek bude uzdignut do tolikih časti i da naravno ima pravo na oba mača po svem svijetu, a da se pri tome ne uzoholi i ne pokvari. Nije dakle korisno za pobožnost da se jednog čovjeka stavi na čelo svim Crkvama po svem svijetu.

III. Budući da Krist sam želi upravljati Crkvom, želi s nama biti sve do kraja svijeta i biti blizu svima koji ga zazivaju: Ne ostavlja nas sirotama.⁵ Daje nam uredbе koje su nam, kako svjedoči psalam, pomoć u savjetima. Šalje također Duha Svetoga u srca svojih, on im je odvjetnik i pravi namjesnik Kristov u Crkvi. On poučava sve posebice i zajedno, tješi, uzdiše za njih pred Bogom i upravlja ih na svako dobro djelo i svaku istinu, a osobito na molitvu. Vapi naime k Bogu u srcima pobožnika, Abba, oče!

IV. Netko bi mogao predbaciti da ovdje na zemlji Crkva treba imati vidljivu glavu, iako je Krist prisutan na nevidljiv način. Odgovaram da nije nužno jer je Krist na nevidljiv način tako dobro prisutan u svojoj Crkvi i kad je bio prisutan kao vidljiv sam je sa sigurnošću obećao da će biti prisutan i da će im dati što god budu iskali.

U Svetom pismu čitamo kako je Bog s teškom mukom svoj izraelski narod otklonio od toga da ima vlastitog kralja. Kaže naime da bi oni onda njega odbacili i ne bi željeli da nad njima vlada i doista tako je bilo. Dok su se osvrtali na svoje vidljive kraljeve, njihovu moć i mudrost, zaboravili su na svemogućega Boga. To se događa i nama s papinstvom. Dok se osvrćemo na ispraznu slavu i sjaj, najispraznije bule, oprostite i svetost prekobrojnog papinoga dragog kamenja, vrlo lako zaboravljamo na siromašnog i (kako mislimo) odsutnog Krista. Upravo smo mnogo radije znali moliti oproštenje grijeha i kraljevstvo nebesko od pape nego od Krista.

V. Bog Crkvom upravlja na posve drugačiji način nego vladari. Njome upravlja ne ljudskom mudrošću, već riječju i Duhom Svetim koji puše gdje želi. Umje-

5 U tekstu: *orphanos*, što dolazi od grč. *ορφανός* – siromašan, bez oca, napušten, ostavljen. Ovo je ujedno drugi i posljednji primjer da se autor koristi grčkim jezikom, pa sam to posebno istaknuo.

sto prošlih vladara i upravitelja slavna imena, Bog ponajviše podiže ribare, pastire ili neke ljude jednostavnog porijekla, kao što su apostoli, Mojsije, Amos, David. Na taj način iz gliba uzdiže siromahe, ukrašuje ih svojim Duhom i drugim darovima, govori kroz njihova usta, pobožne uzvisuje, a bezbožnike utišava i ponižava. Tako uništava bezbožni nauk i praznovjerje, čini dostupnim svjetlo Evandjelja, podiže Crkvu.

Takvi osobiti muževi urešeni silnim božanskim darovima, jesu kao neki viši biskupi nad drugim crkvenim službenicima. Njih ponajviše slušaju pobožnici i podlažu se njima ne zato što imaju viši ugled, već zato što opažaju da ih je Bog obasuo velikim darovima i osjećaju da na njihova usta progovara Duh Očev kojemu se svi pobožnici svojevolumino klanjaju sa strahopoštovanjem.

Takvi, da tako kažem, pape su samo neki u Crkvi, takvi bijahu nekoć ne samo muževi beskrajne sposobnosti, nego također žene koje postajahu propovjednici. Takvi među apostolima bijahu Jakov, Ivan i Petar, koje Pavao naziva stupovima. Prije svega sam Pavao najizabraniji u Bogu, koji je više radio od svih ostalih. Takav je bio Augustin, Atanazije i u naše vrijeme Luther i drugi muževi koji prednjače obrazovanošću i pobožnošću. I uvijek su jedni posve ne samo u cijeloj Crkvi, nego također u pojedinim manjim crkvenim zajednicama kao oči i glave na tijelu, drugi pak kao ruke i noge, ne po ljudskoj volji već zato što Bog tako različitim darovima kiti i ukrašava Crkvu. Ti velikani imaju ovo pravilo da šute pred nižima ako ovi imaju objavu. Zato nije niti nužno, niti korisno, niti prilično pobožnosti da neka viša osoba koja bi morala upravljati svima Crkvama koje su raširene nadaleko i naširoko sebi prisvoji povrh toga i svjetovni mač.

Upravo sam dokazao tri razloga uz pomoć Kristovu, a koje sam gore izložio. Od njih je prvi da Petar nije imao primat niti da je zapovjedio da bude na čelu ostalim apostolima, a pogotovo nije za sebe ugrabio oba mača na zemlji. Kao drugo sve da je Petar imao takvu vlast, kako o tome krivo govore papisti, ipak radi toga ju nema papa. Naposljetku, da niti nije nužno, niti korisno, niti pobožno jednoga čovjeka postaviti na čelo svekolike Crkve, a još manje dodijeliti mu pravo mača na zemlji. To isto je od mene još čvršće i dostojnije dokazao Časni Otac Gospodin Martin Luther i ovu istinu zdušno moraju prihvatiti svi koji štiju Krista te moraju izbjegavati i zamrziti protivničke Antikristove laži. No među svim drugim dokazima, nama kao najčvršći mora poslužiti onaj koji je u ovo vrijeme najčvršće i najvjerodostojnije dokazan, tj. da papa naučava i brani bezbožni nauk te da je Antikrist osobno i babilonska bludnica koja jaše na zvijeri. Svi kršćani dakle koji žele vidjeti Krista i na nebu slijediti jaganjca Božjeg, neka ostanu djevičanski čisti, neka se oprezno čuvaju izljeva ove označene bludnice čiji grijesi dopiru sve do neba kako ne bi bili dionici njene kazne i bili bačeni s njom i njenom zvijeri u vječni oganj.

OVDJE SMO PRIKAZALI NEKAKVO NAŠE PRAVILO
budući da se po njemu mogu opovrgnuti mnoga izopačena mjesta koja
su papisti citirali protiv nas.

Čini se da se opći vladar vrlo često pojavljuje kod Židova, jer to zahtijeva očita narav stvari. Zato se za određeni slučaj, kada je potrebno, postavlja opći vladar za dani posao. 1 Sam 20. Šaul nije govorio bilo što onoga dana o Davidovoj odsutnosti. Isto tako ni dječak ništa nije znao o dužnosti prisutnoga. 1 Sam 25. I nije ništa propalo od stoke koja bijaše kod Davida i nije bila Davidova krivnja. 2 Sam 15. I nisu znali svaku riječ, tj. bilo koju od onih koju je Abšalom ublažio protiv oca. 1 Kr 12. I kamenovali su ga svi Izraelci, naravno koji bijahu ondje, gdje se to dogodilo. Prethodni primjeri su sačuvani zato da u izrijeku koji slijedi protiv papista, ne bismo imali samo misli nego i konkretne riječi (citate). Mt 16: “Što god svežete na zemlji bit će svezano na nebesima i što god razriješite na zemlji, bit će razriješeno na nebesima.” Isto tako, Iv 20: “Kome god otpustite grijeh, otpustit će mu se i kome god zadržite, bit će mu zadržani”, razumije se, čineći prema mojem dopuštenju, koje sam vam dao i prema mojem nauku propovijedajući Evanđelje. Tako dalje kod Mt 25: Na prijestolju Mojsijevu sjedit će pismoznanci i farizeji, sve, dakle, što budu zapovijedali da se održava, održavajte i činite, razumije se, sve ono što se za Mojsijevo prijestolje podrazumijeva i ne proizlazi iz kvasca farizeja, a toga se posebno treba čuvati; Mk 9: “Sve je moguće onomu koji vjeruje!”, Iv 14: “Što god budeš zatražio u moje ime”, razumije se, ono što je dopušteno i po njegovoj volji, kao što je na drugome mjestu opisao.

Fil 4: “Sve mogu u Onome koji me jača!”;

1 Kor 13: “Ljubav sve vjeruje, sve podnosi, svemu se nada, sve trpi...”, naravno ono što se može vjerovati, podnijeti i nadati. Slični primjeri nalaze se posvuda u Svetom pismu, i to usput.

POBIJANJE PAPINA PRIMATA,
koje je prije sto godina napisao
neki pobožnik.

Znati dakle dobro činiti, a ne činiti – grijeh je (Jak 4,17). Otuda dolazi izreka da više griješe oni koji znaju, a ne čine, nego kad to ne bi znali. Dopušta se da je nepoznavanje dobra veliki grijeh, jer je napisano, da se onoga koji ne zna neće prepoznati, onima koji ne znaju, Krist će naime reći kao i ludim djevicama: “Ne

poznajem vas”. To je svakako istina, što se tiče o pretvaranju u neznanju, prema izreci, kao gore, razumije se, kada netko ne želi niti znati niti doznati iako bi mogao. Ne dolikuje, naime, da itko ne zna ono što se tiče javnih stvari i nitko se ne osuđuje zbog nemara u nepoznavanju onoga što je dobro, izuzevši ono za što se drži da je poznato, a o tome zna mnogo manje.

Prema tome kažnjivo je znanje premeta i doktora, koji u svojem djelovanju ne slijede nikakvo dobro, već se štoviše protive istini kao tobožnji poznavatelji prodora istine, što je grijeh protiv Duha Svetoga. Tko niječe da takvi to čine i ako ih ne ispravi, on ih kažnjivo prikriva. Upravo po takvim premetima i naučiteljima koji su odani znanju, koji sjaje govorništvom, a koji čine opaka djela i proturječe svome, doista božanskome znanju, uspostavljena je zemaljska Crkva, koju Ivan u 17. pogl. Otkrivenja naziva velikom bludnicom, koja sjedi nad velikim vodama, s kojom su bludničili kraljevi zemlje, a žitelji zemlje opili su se vinom njena bluda.

Pogledajmo položaj sadašnje Crkve, čija glava, nastojeći podložiti čitavi svijet, postići vlast, nudeći potkupljive povlastice, nudi vino prostitucije svima koji su prijateljski raspoloženi prema ovoj glavi, vladarima i svjetovnjacima, vino koje je u početku kiselo, no koje s vremenom i sofisticom upotrebom postaje slatko. Oni opijeni krivim, neću reći, običajem, već pokvarenošću, misle da je takva prostitucija nastala po božanskoj uredbi, jer se on naziva njenim vikarom na temelju povjeravanja ovaca Apostolu⁶ te se povrh toga časti i hvali kako je puninu vlasti primio od Krista.

Pa ipak protivno tome, sam znajući iz Kristovih riječi, da se grijeh svakako protivi znanju, prema uzetim riječima, što se tiče onoga koji zna, a ne čini, još uvijek nije porumenio od stida, već je naprotiv, na ovaj grijeh gomilajući druge, sebi podložio cijeli svijet. I tako ova bludnica sjedi nad mnogim vodama, tj. narodima, prema anđelovom izlaganju u istom poglavlju. Sjedi naime na vlasti čitavoga svijeta, prisvajajući si gospodstvo, varajući sebe kad misli da mu je Bog povjerio puninu vlasti kao Kristovu namjesniku i Petrovu nasljedniku. Može se uočiti da je to smiješno i u formuli prisezanja i u izričajima i u sudskim predmetima, a naposljetku i u nekoj knjizi Eugena IV. koja je puna pogrešaka i počinje riječju: “Bog zna”.

Zbog ovakvog prisvajanja vlasti u Crkvama su nastale razlike, ishitrene odluke u vezi sa svjetovnim i vladalačkim dostojanstvom, te nemir u čitavom svijetu i to zato što se nijedan od znanstvenika nije usudio proturječiti, dok su jedni šutjeli zbog nade u promaknuće na položaju, a drugi zbog straha da ne izgube zadobiveno.

Mnogo godina unazad bilo je slobodnije raspravljati i propovijedati o Božjoj moći nego o papinoj. Ljudi naime, opijeni vinom spomenute bludnice i uzbuđeni

6 Ovdje autor misli na apostola Petra.

slašću milovanja, izlažu Sveto Pismo umiljavajući se i okrećući se ustrajanju u grijehu.

To nisu mogli vidjeti vladari, kraljevi, prvaci naroda niti zajednice ljudi bilo zbog neznanja radi bavljenja drugim znanostima bilo zbog prevelike svjetovne raskalašenosti koja ih je obuzela (zbog čega protiv njih laika tuži pjesnik na početku 4. rasprave kad govori o pohvalama samotničkog života). Dovedeni su do takva ropstva, da su u potpunosti povjerovali da je ovakvo vjerovanje nužno za spasenje tj. da je Krist papi dodijelio toliku puninu vlasti da po svojoj volji može upravljati svime što god postoji na zemlji i da mu se nitko ne smije usuditi postaviti pitanje: "zašto tako činiš?" Do te mjere da se čini (da se poslužim rječnikom tih bludnika) da papa ima upravljati samim anđelima.

A sada vi kraljevi koji sudite zemlji shvatite, prema proroku, uočite i vidite najteži grijeh, jer rimski biskupi znajući da ne čine dobro ipak u svojem djelovanju proturječe istini evanđelja. Lukino evanđelje u 22. pogl. pokazuje da Krist nije dao ni apostolima ni Petru nikakvu puninu vlasti ili gospodstva. Štoviše gospodstvo i vlast je zabranio riječju i primjerom, govoreći: "Kraljevi gospoduju svojim narodima i vlastodršci nazivaju sebe dobrotvorima. Vi nemojte tako!" (Lk 22,25).

Origen, Jeronim, Krizostom i Bazilije, složno govoreći o tome pod time podrazumijevaju da svjetovni vladari nisu zadovoljni samo u potraživanju od svojih podložnika, već se koriste i upravljanjem njima. A vi nemojte tako, razumije se, vi apostoli i moji nasljednici. Vaše je služiti, posluživati te riječju i primjerom pasti (ovce svoje⁷). Zašto zanemarujete vlastitu korist i ne brinete se za svoje podložnike, zašto se nećkate umrijeti za spas podložnika i to ne radi sramotne dobiti niti kao oni koji prednjače u kleru, već zdušno kao u stadu kao što kaže Petar u 2. gl. prve kanonske (poslanice).

Smatra li možda tko, da su Krist i Petar povjerali papi da ima prevlast nad narodom, (onaj Krist) koji isto zabranjuje među apostolima i u kleru? Neka takav sasluša blaženoga Bernarda, tj. 4. traktat njegove knjige o savjesti, namijenjene papi Eugenu: "Ono što je Petar imao", kaže, "to je ostavio, kao što sam gore spomenuo, a to je skrb nad Crkvom. Je li to, možda vlast? Poslušaj ga! Ne da budu kao vladari, već zdušni kao u jednome stadu. No nemoj misliti da glas Gospodnji u evanđelju upućuje samo na poniznost, već također i na istinu, osobito kad se kaže: Kraljevi vladaju svojim narodima, a vi nemojte tako.

Očito je da se apostolima zabranjuje da imaju vlast nad nekim, a ti se ili kao gospodar usuđuješ za sebe zadobivati apostolat ili gospodstvo kao apostol? Jasno je da ti je zabranjeno bilo jedno bilo drugo. Ako jedno i drugo istovremeno želiš posjedovati, jedno i drugo ćeš izgubiti. U protivnome nemoj smatrati da ćeš biti izuzet iz broja onih nad kojima Gospodin ovako jadikuje: Oni su kraljevali, no ne

7 "Ovce svoje" ne nalazimo u originalu. To sam napisao radi pojašnjenja gl. pascere - pasti.

po meni, postali su vladari no nisam ih prepoznao.”

Pavao također u 2. gl. poslanice Titu, prema navodu sv. Ambrozija, koji se obraća laicima, a povezano s onim što je Apostol želio u 6. pogl. prve poslanice Korinćanima, kaže da nije pisao Petru, ni kleru, već općinstvu vjernih. “A vi kad imate sporove o svagdanjem”, kaže, “sucima postavljate one do kojih Crkva ništa ne drži!” (1 Kor 6,4). Kada Ambrozije i Augustin citirajući razlažu gore napisani tekst i kad govore o: sucima postavljate one do kojih Crkva ništa ne drži, tj. one koji su manje zaslužni, pod time misle na prezbitere i svećenike. Oni pak koji su dobro opremljenim duhovnim vrednotama, ne moraju se baviti onime što je svjetovno, tako da budu spremni služiti onome što je uzvišeno, sve dok ih se ne prisiljava da upravljaju onime što je neznatno. Ova je misao uzeta iz Grgurovih (moralnih naputaka).

U ovom smislu govori Bernard papi Eugenu i ostalim rimskim biskupima u 2. pogl. prve knjige: “O savjesti”: Vaša vlast je protiv zločina, a ne radi posjedovanja, primili ste ključeve nebeske protiv njih, a ne radi ovoga drugoga, isključujemo, naime, izdajice, a ne vlastodršce. “Kao što znate”, kaže, “Sin ima na zemlji moć opraštati grijeh”. I dodaje: “Što ti se čini većim, dostojanstvo ili moć opraštanja grijeha, ili pak podjele plijena? Ovi na svijetu imaju svoje suce, kraljeve i zemaljske vladare. Zašto napadate tuđe granice? Zašto svoj srp protežete nad tuđom žetvom?”

Iz ovoga je očito da se priča, misli i piše o dekretima rimskih papa, koji misle da im je Krist udijelio puninu moći i ovu vrstu prevlasti da budu nadređeni u pogledu uprave i kraljevima i vladarima.

Smiješan je također dokaz o mjesecu i suncu, koji ulizice papa izvode na pamet. Naime, kao što mjesec prima svjetlost od sunca, a ipak ne prima sposobnost gibanja i njegov utjecaj, tako i kraljevi i svjetovni poglavari, iako se smatraju od Gospodina obilježeni i moraju primati svjetlost nauke od pape i njegova klera koji ovdje predstavljaju sunce, ipak njima po ovom primjeru nije dopušteno da vladaju.

Štoviše iz ove sličnosti, ako se ispravno shvati, proizlazi suprotno. Ona dva svjetlila, razumije se, sunce i mjesec, stvorena su tako da sunce stoji na čelu dana, a mjesec noći, tako papa i kler predstoje danu, tj. duhovnom nauku i molitvi za postizanje božanskog milosrđa, kao što je to zabilježeno u 2. gl. poslanice Hebrejima. Svjetlost i dan su ono što je Božje i tome na čelu mora biti papa, kao metafora sunca. Onome što pripada svijetu, a to su tama i noć, na čelu mora biti vladar kao metafora mjeseca.

Kao što naime sunce⁸ iako osvjetljuje mjesec, nad njime nema nikakvu vlast tako papa i kler iako svjetlošću nauka moraju rasvjetljavati vladara i pozemljare, Krist im ipak nije dao nikakvu vlast po svojoj uredbi kao što ni učitelju nije dana vlast nad učenicima.

8 U originalu nedostaje riječ “sol” iako sam ju ja prema analogiji stavio.

U ovom smislu piše Apostol⁹ u 10. gl. 2. poslanice Korinćanima¹⁰ govoreći: "A ja prizivljam Boga za svjedoka: duše mi, da vas poštedim, nisam više dolazio u Korint. Ta mi nismo gospodari vaše vjere nego suradnici vaše radosti." Tumačenje toga je: Zato kaže, ta nismo gospodari vaše vjere, već: da vas poštedim kako ne bi postao nedostojan poslanja Gospodnjeg. Zato kaže ne da vas poštedim zato što smo gospodari, već zato što smo suradnici jedne radosti i vašega otkupljenja u kojemu je sloboda, a ne vlast.

Štoviše za duhovne ljude ne bi bilo probitačno da papa i njegovi imaju gospodstvo i prisilnu vlast nad učiteljima. Vjera, kao uostalom i hinjene kreposti, ništa ili tek malo znači za one koji prisilno ili bez volje vjeruju. Poznato je da se nikome ne dopada prisilno služenje. Iz istog razloga ni Židovi ni pogani ne prihvaćaju vjeru ni po kakvom zakonu danom od Krista pod prijetnjom kazne ovoga vijeka.

Ako je Krist papi dao (kao što ovaj, varajući se, za sebe običava tvrditi) puninu vlasti nad kršćanskim kraljevima, zašto mu nije dao isto nad Židovima. Ako je to tako, njegov je grijeh to veći zato što se, kao onaj koji ima puninu vlasti, ne brine za njihovo spasenje.

Na gore rečeno aludira Krizostom¹¹ u svome "Dijalogu", koji se također naslovljava: "Svećeničko dostojanstvo", u 2. knjizi, 3. gl. Uvodeći gore navedenu Apostolovu misao, "Ta nismo gospodari vaše vjere", govoreći, ovi koji su vani svjetovni suci, kada si podlože zločince, prema njima pokazuju veličinu moći i protiv njihove volje ih silom odvrćaju od zločina prijašnjeg života. U Crkvi se treba težiti k onome što je bolje ne na silu nego pobuđujući volju za stjecanje toga, jer ni nama nije dana ta vlast, da naime, svojim ugledom ljude sprečavamo u zlu. Tu je misao namijenio svim svećenicima.

Dodajući drugi razlog svojoj misli, kaže: "Kada bi nama bila dana takva vlast, imali bismo je na što primijeniti. Naš gospodin Isus Krist će ponovno nagraditi ne one koji su se otklonili od grijeha na silu i radi nužde, već one koji ne griješe vlastitom voljom.

No bude li nužna kakva raspra protiv heretika, nju moraju razriješiti vjerni vladari, kojima je Bog dao vlast i mora biti sa svećeničkim pristankom, a ne vlasti, kao što to tvrdi Bernard, jer je iz Svetog pisma vidljivo da svjetovna vlast spada pod svećeničku." Štoviše Krist tome kleru nije samo riječju zabranio da bude di-onikom dvostrukoga vijeća, već doista i svojim primjerom otvoreno pokazuje da kler mora biti podložan osobitim stegovnim zakonima. Nije, naime samo sebe i svoje učenike isključio iz svjetovne vlasti, već ih je dapače htio podložiti njoj. Ta nije li se osobno podložio svjetovnoj sudskoj vlasti? "Sin čovječji nije došao suditi

9 Razumije se, misli se na apostola Pavla.

10 Autor krivo citira. Taj se citat nalazi zapravo u 2 Kor 1,23-24.

11 Sv. Ivan Zlatousti.

svijetu, nego da se svijet po njemu spasi” (Iv 12,47).

I Ivan u 18. pogl. potvrđuje: Na Pilatovo pitanje odgovara: “Moje kraljevstvo nije od ovoga svijeta. Naime kad bi moje kraljevstvo ...” Citirajući to mjesto sveti, a među njima najprije blaženi Augustin, kaže da je ovim riječima Krist Židovima i poganima na najprikladniji i otvoreniji način odgovorio: “...Slušajte Židovi i pogani, ja ne branim da vladate ovim svijetom. Što još hoćete? Dođite vi koji vjerujete u moje kraljevstvo koje nije od ovoga svijeta.” Krizostom o istome odlomku kaže: “Krist ne lišava ovaj svijet svojeg upravljanja i nadzora, već pokazuje da njegovo kraljevstvo nije ljudskog porijekla niti pokvarljivo.”

Isto tako Augustin o rečenici: “Ti kažeš da sam ja kralj...”, kaže: “Ne da se bojao priznati kraljem, nego da je do te mjere postao slobodan te niti nijeće da je kralj niti tvrdi da je upravo takav kralj.” Pa koje bi se kraljevstvo moglo smatrati kraljevstvom ovoga svijeta? Rečeno je naime: “Ti kažeš: Onaj tko je zemljani, govori kao Zemljanin.”

Iz toga je očito da je Krist riječju zanijekao da je kralj ljudi. Pogledaj kako je Krist htio biti kralj. On od toga bježi i u 6. pogl. Ivanova evanđelja i po blaženom Augustinu i Krizostomu prema citiranim odlomcima. Isto tako i u 12. pogl. kod sv. Luke: Kad je netko iz mnoštva Krista upitao da kaže kako bi s bratom podijelio baštinu, odgovorio je: “Koji me čovjek postavio za suca?” itd.

O tome je blaženi Ambrozije rekao: “Tko se latio neba taj od zemlje uzmiče.” Čak nije ustvrdio da je sudac u raspravama i parnicama, već da posjeduje sud nad mrtvima i živima i nad zaslužnima. I dodaje: “S pravom se odbacuje onog brata koji je žarko želio da gospodar nebeskih stvarnosti bude zauzet pokvarenim sadržajima.” Po tome se vidi kako je Krist prezirao zemaljsku vlast i svjetski poredak.

Sada preostaje pogledati kako se osobno, kao vlastitim primjerom, podložio svjetovnoj vlasti, htijući time pokazati da se svi vjernici, kako kler tako i laici moraju stvarno i osobno podložiti sudu vladara ovoga svijeta. Rekao je naime (Mt 22): “Dajte caru carevo.” Među redovima čitamo o porezu i novcu. Krizostom, osvrćući se na to: “Ti kaza, kad budeš čuo, vrati caru carevo, znaj da je to rečeno svima, koji se pozivaju na vjeru.”

I blaženi Ambrozije u pismu protiv Valentijana, a to se pismo upućuje narodu: “Potrošili smo ono što je carevo, na cara: Porez pripada caru i neka to nitko ne nijeće.”

I ponovno kod Mateja: “Krist je zapovjedio da se za njega i Petra izdvoji di-drahma.”

O tome Origen kaže: “Sin Božji koji nije trebao činiti nikakva djela svojstvena robovima, poprimio je lik sluge, postao je čovjekom i platio porez.”

Iz toga je očito, da je Krist htio da njegovi i Petrovi zamjenici, koji se stavljaju na čelo svim smrtnicima, budu izuzeti, ne bi dao novčić za sebe i Petra. U ovom smislu govori blaženi Ambrozije u Pismu pod nazivom: “De tradendis basilicis”

(Što treba dati gospodarima). "Porez", kaže, "traži car, neka se to ne zanemari, za polja se, naime, plaća porez." Dodaje k tome: "Dajmo caru ono što mu pripada, a porez pripada caru, ne niječimo to!"

I blaženi Bernard u pismu upućenom nadbiskupu Severu kaže: "Ima onih koji preporučuju da se podanici protive svojim nadležnima. Krist je zapovjedio drugačije i drugačije je postupao. Dajte, reče, caru carevo. Što je ustima govorio, pobrinuo se ubrzo provesti u djelo. Onaj koji je cara inaugurirao nije oklijevao njemu platiti porez. Dao sam vam primjer da i vi činite tako."

Iz onoga što slijedi, može se vidjeti, što je ovim događajem Krist povjerio svojim učenicima, a smatram, ništa drugo doli što je i sam riječju i primjerom naučavao. Kaže, naime Apostol¹² u 3. pogl. poslanice Timoteju: "Opomeni one kojima propovijedaš, da su podložni vladarima i vlastima...", a nije rekao biskupima. A blaženi Ambrozije kao da želi reći: "Opomeni i ako imaš duhovnu prevlast u onome što se tiče duhovnog, ipak ih opomeni da su podložni kraljevima i vladarima jer kršćanska vjera nikoga ne lišava njegovog prava (tj. zakona)."

Pa što to kaže Ambrozije? Zar je Apostol naučavao da vjernici moraju biti podložni zlim i bezvjernim kraljevima, isto kao što je rekao isti Apostol u Prvoj poslanici Timoteju. Na poslijetku citiramo blaženog Augustina: "Neka bude znano da je propovijedao da je svima u Kristu zajednička sloboda jer ovdje se radi o duhovnoj slobodi kojom nas je Krist oslobodio te je svakako istina da se ne radi o tjelesnoj slobodi, kako su to oni mislili." Zato Augustinova misao kaže: "...ovo Apostol govori protiv njih, ciljajući na to da su sluge podložne svojim gospodarima. Stoga Apostol dodaje da se ne smije huliti na ime Gospodnje, kao da je Kristov zakon tuđinski, nametnut i nepravedan i da propovijeda da su laici protiv zakona."

Po kojoj, dakle, savjesti, bilo koji svećenik, makar i papa shvaća da vjernike koji su vladarevi podanici može osloboditi od prisege vjernosti i poslušnosti na koju Krist i apostoli pozivaju svakoga. Zar možda u ime zdrave pobožnosti? Ako papa može razriješiti na temelju svog vlastodržačkog zakona, ipak to ne može učiniti po božanskom zakonu, a da pri tome ne sagriješi.

Tako Apostol u 13. pogl. poslanice Rimljanima, piše o tome na način od kojega ne može biti ništa očitije, te kaže: "Svaka duša", tj. čovjek, "neka se podloži vlastima nad sobom. Jer nema vlasti doli od Boga: koje postoje od Boga su postavljene. Stoga tko se suprotstavlja vlasti, Božjoj se odredbi protivi. Vladari doista nisu strah i trepet zbog dobra nego zbog zla djela. Hoćeš li se ne bojati vlasti? Dobro čini pa ćeš imati pohvalu od nje! Ta Božji je ona poslužitelj - tebi na dobro. Ako li zlo činiš, strahuj! Ne nosi uzalud mača! Božji je ona poslužitelj, gnjev njegov iskaljuje na onomu koji zlo čini. Treba se stoga podlagati, ne samo zbog gnjeva nego i zbog savjesti" (Rim 13,1-6). Evo Apostol nikoga ne izuzima,

12 Kad god se u tekstu pojavljuje riječ Apostol, pisana velikim slovom, misli se na apostola Pavla.

ni Petra ni svoje nasljednike.

Petar osjeća ovo isto u 2. pogl. prve kanonske poslanice: "Pokoravajte se svakoj ljudskoj ustanovi radi Gospodina:" Tu misao započinje riječima: "...bilo kralju kao vrhovniku..." (1 Pt 2,13).

Kad se sve to usporedi i kad se tome dodaju izlaganja Otaca, biva vrlo jasno što je Krist predao apostolima, u pogledu vlasti, a što su apostoli predali svojim nasljednicima, kao i to da se u Svetom pismu ne može pronaći ništa drugo osim da budu podložni kraljevima i vladarima, a ne da vladaju.

Tako postavljeni nauk nije dapače bez riječi, čina i primjera. Naime, kao što nalazimo u 25. pogl. Djela apostolskih, Pavao se, dok su mu sudili svećenici, pozvao na cara govoreći da podliježe carskom sudu, među recima čitajući, on smatra da je taj sud jedini nadležan suditi. Ne treba misliti da je Apostol ovo učinio iz straha, to više što je već prije odlučio umrijeti za istinu, što se vidi u 21. pogl. Djela apostolskih. Ma koji bi naime, luđak mogao pomisliti da bi Apostol svojom riječju dopustio zlo radi produženja svoga života zato da sveukupno svećenstvo bez zasluge uzme za primjer i nauk o nadležnosti svjetovnog vladara? To više jer nije bio prisiljavan da se usigne u Jeruzalem radi tako važnog sudskog postupka, koji je trebalo provesti svećenstvo. Više, naime, treba vjerovati da je u djelovanju osjećao ono što je ustima iznio, po nasljedovanju svoga učitelja Krista, koji se na suđenju podložio carevu namjesniku i rekao mu da mu je vlast dana odozgo.

Ako sve to u potpunosti dobro razmotrimo, od svjetla biva jasnije, da Krist svećenstvu nije dao nikakvu vlast, a još manje puninu svjetske i svjetovne vlasti nego im ju je dapače zabranio po primjeru Apostola i apostolskih nasljednika.

Neka naši pape budu upoznati s ovakvim obrazloženjem, tj. morali bi ga znati, jer ako ne znaju, njihovo neznanje grijeh neće učiniti lakšim nego težim. Iako nemaju na temelju čega izvesti pobijanje onoga što su nam Sveti izložili na temelju Svetog pisma, ipak svojim dekretalima pobijaju dotičnu materiju i u djelovanju već kroz mnogo godina nameću i nametali su nemir i tjeskobu čitavome kršćanstvu i carstvu. Njihov se grijeh sastoji u neposluhu citirane rečenice:

"GRIJEH JE ONOME TKO ZNA ŠTO JE DOBRO, A NE ČINI GA."

SLIJEDI DRUGI i glavni dio.

NADALJE PRVOTNA CRKVA znajući za te postavke, za sebe zbog toga nije zahtijevala nikakvu vlast, već je Crkvu sazdala na temelju svetih običaja i nauka.

I s poštovanjem je ka Kristovoj vjeri i svome svećenstvu privela Rimsko Carstvo.

No nakon što su razuzdana strast i želja za vlašću općinili suvremenu i tjelesnu Crkvu, ona je čudnovatim sofisticiranjem poštovanje koje je uživala od Cara, pretvorila u obvezatni privilegij, a imunitet dodijeljen joj od pobožnih vladara u gospodstvo te je na taj način malo po malo, puninu moći primijenila u vidu uzurpacije. To se, vrlo jasno, može vidjeti ako tko posegne za kronikom i povijesnim osvrtom.

Doista kroz tristo godina od Petra pa sve do pape Silvestra, u vrijeme vladavine cara Konstantina Velikog, nije se uopće dovodila u pitanje svjetovna vlast. Dostojanstvenici i papini službenici više su vodili računa o svjedočenju¹³ nego o ovozemaljskoj vlasti. Slava ove Crkve nije se sastojala od grimiza, bogatstva, bijelog konja, oholosti i vladavine. No evo, mi smo napustili sve i slijedili smo tebe Gospodine, nadajući se po tome ne da ćemo postići prijestolje svjetovne časti, nego sudačko prijestolje dvanaest plemena Izraelovih prema Kristovu obećanju.

No od Silvestrova vremena, a on je bio 34. papa od Petra na ovamo, nastala je mješovita Crkva. Sveti Silvestar je primio donaciju Konstantina za upotrebu bilježnika koji su opisivali djela mučenika i siromaha i to ne radi vlasti nego samo radi korištenja. Izmjene, međutim, na stolici rimskih papa, otkrivaju da je treći papa svete i zemaljske Crkve nakon ovoga bio rimski papa Liberije, nazvan Leonom. On nije bio iz Judina plemena, već je postao arijanski heretik i da nisu ustali sveti naučitelji: Jeronim, Euzebije, Ambrozije i Augustin, po čijim je zaslugama bio rasvijetljen crkveni nauk, po toj bi zloupotrebi nastala rimska, a ne Petrova vjera.

Od toga vremena pa sve do Otona Prvoga, pape su kod vlasti uživali veliko poštovanje i bili su na glasu pobožnosti tako da su carevi iz pobožnosti u početku radi svoga promaknuća, svoj izbor povjeravali papi, tražeći njegov blagoslov i utječući se njegovim molitvama za uspjeh u upravljanju carstvom i sigurnost spasenja. I kad bi nastala kakva hereza, kao što su mnoge u ono vrijeme i nastajale, zbog mandata ili pobožnosti različitih careva održani su sveti Sabori. Tada bi Crkve, a ponekad i pape, optuženi pred carem, bili kanonskim putem, oslobođeni od optužaba. To se i događalo kad papa još nije tražio nikakvu prevlast.

No zahvaljujući carskim privilegijama i ovlastima, pape su bili tako cijenjeni, da su neki carevi iz pobožnosti htjeli da ih okruni papa. Carevi su ipak mnoge uklonili jer su se počeli oholiti. Tako je Oton I. svrgnuo Ivana XII. jer je bio varljiv i nepopravljiv, a postavio je Leona IX. i potvrdio ga na temelju zajedničkoga htijenja, budući da nijedan papa nije bio izabran osim uz pristanak careva Ottonove dinastije. Oholost papa je u to vrijeme bila obuzdana jer je carstvo bilo na to pripravljeno. Tada su uz opći pristanak građana Rima bili izabrani carski plemići u svrhu proglašavanja Cara. To nije bilo u nadležnosti pape jer se njega nije tada

13 Ovdje se misli na svjedočenje u vjeri, osobito mučeništvo.

ticalo ništa osim poštovanja zadobivenog na temelju pobožnosti.

Nakon Otona III. pape su počeli potanko razmišljati kako da pobožne i časne careve učine svojim vazalima. Za to nije bilo prikladnijeg načina i po carstvo opasnijega, nego da iskvare birače koji su barem donekle bili na glasu pobožnosti i da ih postave na prijestolje, tako da izbor nastane na temelju nesloge i da tako nužno imaju udjela u izboru za papu. Tako su se na temelju papinskih postupaka u carstvu nastavili mnogi raskoli. A kako im se na vrijeme nije oduprlo u vrijeme Henrika III. i da su ih k tome kraljevi i vladari previdjeli, raskoli su potpali pod nadležnost biskupskih sjedišta čiji su biskupi na temelju privilegija uživali status vladara.

Budući da su kardinali zaboravili na teški raskol trojice istovremenih papa, neki je pustinjač ovim riječima pisao caru Henriku:

*“O vladaru Henriče,
Ti namjesniče svemoćnoga,
Jedna se Šunamka¹⁴,
za tri muža udala.
Razriješi taj brak
i tu dvojbu trostruku.”*

O tom raskolu se priča da je bio dvadeset i treći koji je nastao u ime Gospodnje. Taj Henrik je sakupivši vojsku, prešao u Italiju i zarobio trojicu papa, odveo ih u Rim, sazvaio sinodu te je sinodalnim putem svrgnuo svu trojicu, a za papu postavio Klementa II., te je građane Rima natjerao da prisegnu da će ubuduće izbjegavati raskole i da neće dopustiti da itko bude izabran za papu bez careva pristanka.

Kad se to dogodilo, kardinali i papa su teško to podnosili i bojali se da neće postići željeno gospodstvo i vlast osim ako se ne pobrinu oko zavade germanskoga naroda. Tako su potakli Rudolfa vojvodu Sveba iz Burgundije protiv Henrika IV., poslavši zlatnu krunu Maguntinu, upravitelju kolonije, davši mu također nalog da protiv Henrika, za kralja izaberu Rudolfa. Među njima je tako nastao vrlo težak rat u kojem je pobijedio Rudolf, koji je svojim podanicima uzdišući rekao: “Apostolska zapovijed i težnja vladara učinile su me lomiteljom prisege: pogledajte dakle, odsječenu ruku, kojom sam se zakleo svome gospodaru Henriku, da neću više spletkariti oko njegovog života i slave.”

Kad je ovaj bio pobijeđen, Magnuntin je po papinoj naredbi i uz pomoć Saxonaca protiv Henrika potaknuo drugog neprijatelja. Za kralja je, naime, posta-

14 Biblijsko ime: Abišaga Šunamka lat. Sunamitis, cf. 1 Kr 1,15 i Pisma sv. Jeronima: Epistolae 52,2.

vio Hermana Knoflocka, a kad se s njime borio, Henrika je izopćio papa Grgur VII. Kad je Henrik (kako i treba) napao sakupljenom vojskom, natjerao je Grgura iz Rima u Franačku državu i za papu je postavio Wipperta, ravenkog biskupa, kojega prozva Klementom. Tako je nastao raskol, očito papinom zaslugom.

Po papinim zapovijedima i duhovnim biračima nastali su saksonski ratovi protiv kralja i s njima toliki pokolj te je pala mnoga krv između kršćana i Alemana¹⁵ te se čini da se tolikih zala užasnua sam Grgur po kojemu je do toga i došlo. Ispovjedio je i opozvao svoj zločin i svaki pothvat protiv Henrika i njegovih. Njegov nasljednik Paskal (16), nakon što se domogao vlasti, bio je jednak, ako ne i drskiji od Grgura. Organizirao je vladare protiv Henrika IV. i protiv njega je okrenuo njegovog vlastitog sina koji je također protiv vlastitog oca postigao da su ga mnogi rajnski biskupi okrunili za kralja i nazvali Henrikom V.

Henrik V. pak, došavši u Rim s velikom vojskom i zatraživši pri tome papin blagoslov i krunidbu, prema pobožnom običaju, od pape je bio zamoljen da položi prisegu vjernosti. Ovdje se prvi put u kronologiji vidi da je vladar polagao prisegu. Kralj ne htijući prisegnuti, reče da se kralj nikome ne treba zaklinjati, već naprotiv da svi svetim činom moraju prisezati njemu.

Kad je dakle među njima nastala raspra, tko je od njih veći, suprotno Kristovu evanđelju, kod Lk 22, kao gore, provalili su građani Rima i nastala je vrlo teška bitka u kući sv. Petra, takva za kakvu se prije nije čulo. Pobijedila je kraljeva vojska i kuća svetosti bi ispunjena mrtvim tjelesima, krv je potekla u Tiber, a viđeni su i goli kardinali kako ih vuku s postavljenom užadi oko vrata, a i papa je bio zarobljen. Nije niti mogao biti oslobođen dok prethodno nije obećao da ubuduće neće posezati za ovlastima carstva i cara, osobito što se tiče investiture biskupija i opatija po pastoralu¹⁶ i prstenu. Taj običaj postoji od Karla Velikoga već tristo godina. To je trebao obećati pred šezdeset tri apostolska biskupa. Djelomice o tome možemo čitati u drugoj knjizi, desetom pogl. (Povijesnih osvrtu).¹⁷

Po tome biva očito što je bila namjera kardinala i papa, iako je s pravom bila obuzdana srčanošću vladara. U (Cautelosae)¹⁸ je ipak sastavljen dekret pod nadzorom Lotara i Konrada u kojem se papi priznaje toliko poštovanje te se smatralo da je evanđelje sadržano u njegovoj domeni iako je bilo jako mnogo, međusobno isprepletenih razmirica s autoritetom papa.

Pape, prožeti svjetovnim duhom, iz toga su tada sastavljenog dekreta, kojeg drže autentičnim izvorom, odlučili izvoditi dokaz o punini vlasti, a ne iz evanđe-

15 Alemani je naziv za germansko pleme ili kako se čini za Germane općenito.

16 Pastoral je biskupski štap, simbol biskupske pastirske službe i uloge.

17 Originalni naslov je *Summa speculi Historialis*, radi se o nekom djelu, meni nepoznatom.

18 Ovo je bez sumnje lokativ, no radi se o mjestu koje ne mogu odgonetnuti pa treba dodatno proučiti.

lja i to u tolikoj mjeri da je Hadrijan II. Frederiku I. po običaju svojih prethodnika uskratio zatraženi blagoslov samo zato što je papinog konja držao lijevom rukom, dok je papa dokoličario, a morao ga je, prema papinoj želji, držati desnicom. O Bože, kakve li oholosti? Sljedećeg dana rimska je stolica bila silno kažnjena pokoljem kojega počinuše Teutonci, pokoljem za kakvog se nije čulo ni u kojem ratu.

Dok je taj Frederik vladao u Germaniji, nakon što je umro Hadrijan, nastao je veliki raskol radi izbora kardinala, a razriješio ga je upravo dotični Frederik.

Napokon je Inocent III. sastavio dekretale u svrhu postizanja veće mjere vlasti. Kad je umro dotični Frederik, Inocent IV. i njegovi nasljednici, zajedno s carskim izbornicima su postigli da su se u neslozi birala uvijek dva ili tri vladara. Cilj toga je bio da u papinoj nadležnosti ostane ono što se njega tiče i papu se tjeralo da prisegne na odreknuće prava svjetovne vlasti i podjeljivanja biskupija, opatija i ostalih privilegija. To je ionako papinstvu bilo zabranjeno dok je carstvo bilo još ujedinjeno, kao što se to vidi iz gornjih redaka.

Sve ovo što su pokrajinski i raskolnički kraljevi mogli oduzeti, bilo je dano napisati u šest knjiga dekretala s obrazloženjem da je to papi dodijeljeno od samoga Krista i po Klementovu pravu.

Tako kad je carstvo bilo podijeljeno ili bez vladara ušli su u krajnost, pridržavši za sebe sve izbore i dostojanstva iako su oni bili prema kanonskom pravu nepredviđeni. Zadržali su k tome podjeljivanje privilegija, dali su iznimno veliku važnost biskupstvu i podjeljivanju počasnih naslova prema zaslugama kao i ostalim simonijskim pretjerivanjima u svrhu potvrđivanja, a sve je to inače spadalo na carsku vlast. To su učinili s namjerom da pape iscrpe svjetsku riznicu kao da već nisu bili zadovoljni carstvom koje su uzurpirali. Pa mogu li se onda naši pape, s pravom nazivati i o sebi pisati kao o Kristovim nasljednicima i namjesnicima obećanja danoga Petru? Kao da su od njih preuzeli pravo tolikog hvastanja vlašću, a to isto pravo Pavao u 2 Kor 2, naziva ludošću.

Oni koji razmotre ovo što je prethodno rečeno, mogu vidjeti razliku između Krista Gospodara i njegovog namjesnika.

Krist je, naime, isključio svjetovno kraljevstvo:

Namjesnik za njim teži.

Krist bježi od ponuđenog mu kraljevstva,

Namjesnik se protivi tome da je ono zaniijekano.

Krist niječe da je postavljen za suca na ovoj zemlji.

Namjesnik si uzima za pravo suditi caru.

Krist se pokorava carevu namjesniku.

Namjesnik Kristov se stavlja iznad cara, štoviše iznad čitavoga svijeta.

Krist kori one koji teže za primatom.

Namjesnik teži za primatom zajedno sa cijelom Crkvom.

Čitamo da je Krist na Cvjetnicu jahao na magarcu.

Namjesnik nije zadovoljan pompoznim jahanjem, ukoliko car desnicom ne drži njegova konja.

Krist je nesložne Židove i pogane sakupio u jedno crkveno kraljevstvo.

Namjesnik je Germane, nekoć složne, pobunama međusobno često zavadio.

Nedružni je Krist strpljivo podnosio nepravde.

Namjesnik krivac ne prestaje nanositi nepravdu Crkvi i carstvu.

To što je sveti bazelski sabor htio istrijebiti i reformirati i dotičnog Kristovog namjesnika vratiti na način života dostojan Krista, sprečavalo se sve do sada. Naime u početku reformacije, budući da je pogodila papinu kuriju, Crkva je protiv sebe pokrenula snažan vjetar te se činilo da valovi usisavaju Petrovu lađu, koja se na njima snažno ljuljala, a ipak se nije dala potopiti.

To se događalo jer su protivnici oholosti pape Eugena zajedno sa svetim saborom bili vrlo gorljivi do te mjere da su njegov izbor proglasili nevaljanim i postigli su njegovu ostavku i njegovo odreknuće sviju zasluga. No nakon njega su se pojavili pokvarenjaci protiv samog sabora, ustrajni u borbi, koji bez ugovora odobravaju zajedno s njime njegove zablude. Primat koji su prije kao katolici pripisali svetom Saboru sada se sami ne usude priznati.

Bludnica pak, gore opisana, ima toliko ljubavnika, da ne kažem bludnika, opijenih vinom njene prostitucije, tako da jedina Kristova zaručnica i njen očiti sabor jedva može imati jednog vjernog pristalicu među njih tisuću.

Zbog jednog glavnog čovjeka koji inače hoda u zabludi o duhu istine, koji se tako dugo protivi reformaciji Rimske crkve, koji zbunjuje čitavu Crkvu, koji slijedi zablude papa, o kojima se govorilo, štoviše koji si mnogo žešće želi prisvojiti vlast nego njegovi prethodnici i to na temelju primata kojega su utvrdili prethodni opći sabori, svi se čine pijanima i zaslijepjenima tj. svjetovnjaci i duhovnjaci, a posebno Germani koje najviše treba žaliti.

Oni su naime, povrh dobra i čestitosti, za koje su sveti sabori rekli da će nastupiti, mogli od svetog bazelskog sabora primiti nadnaravno korisno dobro. Dugotrajnim nadziranjem svetih rodova, što inače spada na kler, mogli su ponovno zadobiti slobodna prava vlasti koja su s pravom stečena ratom, prolijevanjem germanske krvi, a osvojena potajnim apostolskim sofisticiranjem.

Otriježnite se, dakle, pijani, otarite prah, zbacite jarmove vratu preteške, iza sebe ostavite pogubnu neodlučnost, 34. kvestija. Znajte da je to što nazivaju temeljem, zapravo raskol. Ako se bolje sogleđa taj kanon, vidi se da on radije odobrava neopredijeljenost. Znajte da su i sva germanska učilišta odbacila tu neopredijeljenost. Isto tako razborito postupaju i sveti sabor koji se još ljulja na valovima zajedno s Petrovom lađom te ponovo popravljaju ono što je dovoljno proučio u slučaju da se

što dogodi kao i prosuđujući reformaciju prije nego ju u korijenu odbaci.

Bude li tako sve po propisima učinjeno, ispunit će se ono što se propovijedalo o zemaljskoj Crkvi u 18. pogl. knjige Otkrivenja: “Pade, pade Babilon velika - Bludnica - jer se gnjevnim vinom bluda njezina opiše narodi; s njom su bludničili svi kraljevi zemaljski, i trgovci”, tj. simonisti, “obogatiše se od silna raskošja njezina” (Otk 18,2-3).

Poslušajte svi koji revnujete oko nekog dobra i shvatite da se vama govori što slijedi: “Izađite iz nje, narode moj, da vas ne zadese zla njezina, te ne budete suzajedničari grijeha njezinih! Jer njezini grijesi do neba dopriješe...” (Otk 18,4-5), i drugo što se ondje donosi.

Iz toga što je rečeno na tako jasan način, kraljevi i vladari i oni koji s njima imaju udjela, ne mogu se više izgovarati zbog neznanja.

Dapače vidjevši veličinu papa, kojima su dodijeljena vremenita dobra i privilegije od samih božanskih vladara na upotrebu siromaha i crkvenih dostojanstvenika, a oni su ih okrenuli na zloupotrebu, do te mjere, da su onima koji su im to ljubazno dodijelili, kao zahvalu nametnuli prosto ropstvo. Znamo da ih s pravom ispravlja sveti sabor, tako da se po snažnoj ruci vladara, koji u toj stvari najviše trpi, obuzda njihova mahnitost.

Naime izvrsni kralj Engleske, Francuske, vojvoda Marhije, nije obvezan nikakvom prisegom papi, a kada je postao vladar, drži se da je prisegnuo na one dekretale, sastavljene na nebulozan način i time je najveći vladar zapao u bjedniji položaj od bilo kojeg svog podanika.

Ovo je dovoljno običnim perom spomenuti kao upozorenje onima kojima je stalo do toga da bolje mogu shvatiti. Kraj.

TISKANO U MAGDENBURGU
kod Kristijana Rodia.

S latinskog preveo:
Dubravko Furlan

PRIKAZI I RECENZIJE
ΠΡΟΚΑΖΙ I ΒΕCΕΝCΙJE

